

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autor: *Monika Biesaga*

Tytuł: *Żydowskie biblioteki publiczne w II Rzeczypospolitej – zarys dziejów*

Promotor rozprawy doktorskiej: *dr hab. Michał Galas, prof. UJ*

19.01.2021

Idea żydowskiej biblioteki publicznej (zwanej także nowoczesną lub świecką) sięga swymi początkami końca XVIII w. i związana jest z przemianami jakie zachodziły w świecie żydowskim od momentu pojawienia się haskali. Żydowskie czytelnie i biblioteki publiczne były dostępne dla wszystkich (bez względu na płeć i poziom wykształcenia), a w ich księgozbiorach znajdowała się różnorodna literatura, w tym także świecka, dotychczas niedostępna w tradycyjnych księgozbiorach synagog, bejt ha-midraszy i szkół religijnych. Ponadto publiczne czytelnie i biblioteki były także miejscem nauki, spotkań, rozrywki i innych aktywności. Rozwój tych instytucji w gminach żydowskich nastąpił w XIX w. Na ziemiach polskich pierwsze tego typu placówki pojawiły się w połowie XIX w., a ich największy rozkwit przypadł na okres II Rzeczypospolitej.

Prezentowana rozprawa doktorska podzielona została na sześć rozdziałów, w których przedstawiona została historia i organizacja publicznego bibliotekarstwa żydowskiego w Polsce w latach 1918-1939. Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający do tematyki i przedstawia historię pierwszych żydowskich bibliotek publicznych w diasporze (w Europie Zachodniej, USA i Palestynie). Drugi rozdział pracy koncentruje się na powstaniu publicznych bibliotek i czytelnie na ziemiach polskich oraz ich recepcji przez społeczność żydowską. W kolejnym rozdziale analizie poddane zostały podstawy prawne, finansowe, organizacja wewnętrzna oraz różne formy aktywności społeczno-kulturalnej prowadzone przez biblioteki żydowskie. W czwartym rozdziale omówione zostały losy największych i najznacniejszych bibliotek żydowskich w Polsce, a w piątym zagadnienia związane z zawodem bibliotekarza. Ostatni rozdział dysertacji poświęcony został historii polskiego oddziału Towarzystwa Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, którego celem było wspieranie Żydowskiej Biblioteki Narodowej i Uniwersyteckiej w Jerozolimie.

Niniejsza rozprawa doktorska ma na celu wypełnienie luki badawczej w dziejach bibliotekarstwa żydowskiego w okresie międzywojennym oraz stanowi uzupełnienie do historii społeczno-kulturalnej ludności żydowskiej w II Rzeczypospolitej.

Monika Biesaga

SUMMARY OF DOCTORAL THESIS

Author: *Monika Biesaga*

Title: *An Outline History of Jewish Public Libraries in the Second Republic of Poland*

Written under the supervision of *dr hab. Michał Galas, prof. UJ*

19.01.2021

The idea of a Jewish public library (also called modern or secular) dates back to the end of the 18th century and is bound with the changes brought by the Haskalah movement. Jewish public libraries and reading rooms were accessible to everyone (regardless of gender or level of education) and their book collections consisted of wide range of literature, including secular one, so far not available in the traditional collections of synagogues, bet ha-midrashim, and religious schools. Moreover, these institutions were also a place for study, meetings, entertainment and other activities. The development of public libraries and reading rooms in Jewish communities took place in the 19th century. On Polish lands, first institutions of this kind appeared in mid-19th century, and flourished in the Second Republic of Poland.

This thesis is divided into six chapters and presents the history and organisation of Jewish public librarianship in Poland in the years 1918-1939. The first chapter is an introduction to the topic and presents a brief history of the first Jewish public libraries in the diaspora (Western European countries, USA and Palestine). The second chapter is focused on the emergence of Jewish public libraries and reading rooms on Polish lands and their reception by the Jewish society. In the next chapters, the legal and financial basis, internal organisation and various forms of socio-cultural activities conducted by Jewish libraries are analysed. The fourth chapter describes the story and fate of the largest and most significant Jewish libraries in Poland, and the fifth discusses the development of the librarian's profession. The last chapter of the thesis is devoted to the activity of Polish branch of the Society of Friends of the Hebrew University in Jerusalem, which main goal was to support the Jewish National and University Library in Jerusalem.

This thesis aims to fill a research gap on the history of Jewish librarianship in the interwar period and complements to the socio-cultural history of the Jewish community in the Second Republic of Poland.

Monika Biesaga